

Skipulagsstofnun
b.t. Jóhönnu Hrundar Einarsdóttur
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 20. maí 2022
UST202203-299/A.Þ.
08.12.00

Efni: Mat á umhverfisáhrifum – umhverfismatsskýrsla – stækkun fiskeldisstöðvar á Röndinni á Kópaskeri

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar er barst 23. mars sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda umhverfismatsskýrslu.

Starfsemin og breyting á henni er háð starfsleyfi Umhverfisstofnunar skv. lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir. Málshraðaviðmið stofnunarinnar vegna útgáfu starfsleyfa er allt að 240 dagar frá móttöku fullnægjandi umsóknar.

Umhverfisstofnun veitti umsögn um tillögu að matsáætlun fyrir ofangreinda framkvæmd þann 28. maí 2021.¹

Framkvæmdarlýsing

Rifós hf. (hér eftir nefnt framkvæmdaraðili) áformar stækkun fiskeldisstöðvar á Röndinni á Kópaskeri en um er að ræða landeldi. Fyrirhuguð eldisstöð verður staðsett syðst á Röndinni við ósa Snartarstaðalækjar og er gert ráð fyrir 8.800 tonna framleiðslu á ári á laxfiskum. Standandi lífmassi verður að hámarki 2.700 tonn. Seiðin verða alin í volgum jarðsjó þar til þau verða orðin 300-1.000 g að þyngd en verða þá flutt til sjókvíar Fiskeldis Austfjarða í Berufirði og Fáskrúðsfirði.

Gert er ráð fyrir fjórum kerjapöllum sem hver er með allt að átta útikerjum, alls 32 ker. Vatnstaka verður mest 2.160 l/sek og borholur verða 24 talsins.

Framkvæmdaraðili rekur nú þegar fiskeldisstöð á svæðinu og hefur starfsleyfi sem heimilar 400 tonna hámarkslífmassa á hverjum tíma.

Mat á umhverfisáhrifum

Við mat á umhverfisáhrifum skal taka mið af umfangi og eðli framkvæmdar auk staðsetningar og eiginleika hugsanlegra áhrifa framkvæmdar á tiltekna umhverfisþætti. Umhverfisstofnun tekur afstöðu til áhrifa á eftirfarandi umhverfisþætti sem metnir eru í umhverfismati: grunnvatn, fuglar, sjónræn áhrif, náttúruverndarsvæði, lyktarmengun, útivist og upplifun.

¹<https://www.ust.is/library/sida/Umhverfisstofnun/UM%20c3%81U%20TAM%20R%20c3%b6ndin%20K%20c3%b3paskeri%20st%20c3%a6kkun%20undirrita%20c3%b0.pdf>

Niðurstaða umhverfismatsins er sú að framkvæmdaraðili telur að fyrirhuguð framkvæmd muni hafa talsvert neikvæð áhrif á grunnvatn/vatnafar og á fugla en að áhrifin verði óveruleg á aðra umhverfisþætti.

Umhverfisstofnun gerir eftirfarandi athugasemdir við umhverfismatsskýrslu:

Valkostir

Umhverfisstofnun bendir á að í skýrslunni er aðeins fjallað um umhverfisáhrif eins valkosta. Þá segir að við gerð deiliskipulags voru skoðaðir fleiri staðsetningarmöguleikar sem töldust ekki raunhæfir.

Í skýrslunni er fyrirhuguð framkvæmd borin saman við núllkost en núllkostur felur í sér að ekki verði ráðist í framkvæmdina. Þá er framkvæmdin borin saman við núverandi ástand, þ.e. eldi á að hámarki 400 tonna lífmassa, einum kerjapalli og þjónustuhúsi. Umhverfisstofnun telur að bera hefði átt fyrirhugaða framkvæmd við ástand svæðisins áður en framkvæmdaraðili hóf þar eldi árið 2020. Að mati stofnunarinnar er dregið úr vægi áhrifa framkvæmdarinnar á umhverfið þegar framkvæmdinni er skipt upp í smærri einingar líkt og hér er gert.

Skipulag

Umhverfisstofnun bendir á að skv. núgildandi deiliskipulagi með síðari breytingum er gert ráð fyrir að leyfilegt umfang fiskeldisins verði um 2.000 tonn á ári. Í umsögn Umhverfisstofnunar um tillögu að matsáætlun var bent á þetta. Stofnunin sér ekki að ákvæði um umfang hafi verið breytt þegar breyting á deiliskipulagi tók gildi í október sl. Stofnunin bendir á að skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir skal allur atvinnurekstur sem sótt er um starfsleyfi fyrir vera í samræmi við skipulag. Stofnunin getur því aðeins gefið út starfsleyfi fyrir starfsemi sem samræmist skipulagi.

Grunnvatn og vatnafar

Umhverfisstofnun tekur undir það mat á áhrifum framkvæmdarinnar að áhrif á grunnvatn og vatnafar og fugla, geti orðið talsvert neikvæð. Því er mikilvægt að bregðast við því til að draga úr þeim áhrifum.

Grunnvatnshlotið sem vatnstaka verður úr er Melrakkaslétta 102-136-G. Samkvæmt lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og vatnaáætlun skal tryggja að magnstaða vatns sé góð. Ef kemur í ljós að starfsemin veldur breytingum á vatnshæð í mýri og tjörnum á svæðinu skal fara í úrbætur til að koma ástandinu í fyrra horf.

Umhverfisstofnun vill benda á að vatnaáætlun Íslands hefur verið staðfest af ráðherra umhverfis-, orku- og loftslagsmála² en markmið hennar er að allt vatn verði í góðu eða mjög góðu ástandi. Með nýrri vatnaáætlun mun fara fram vinna við vöktun vatnshlota og að lokum staðfesting á ástandi þeirra.

² [https://ust.is/library/sida/haf-og-vatn/Vatna%C3%A1%C3%A6tlun%202022-2027%20-%20Copy%20\(1\).pdf](https://ust.is/library/sida/haf-og-vatn/Vatna%C3%A1%C3%A6tlun%202022-2027%20-%20Copy%20(1).pdf)

Fráveita

Líkt og fram kemur í umhverfismatsskýrslunni losar fiskeldið í viðtakann Öxarfjörð sem hefur vatnshlotanúmerið 102-1367-C og nefnist *Hvanndalir að Digranesi*. Grunnvatnshlotið sem dælt verður upp úr hefur vatnshlotanúmerið 102-136-G og nefnist *Melrakkaslétta*.

Umhverfisstofnun bendir á, líkt og fram kemur í skýrslunni, að fráveituvatni skal veitt minnst 5 metra niður fyrir meðalstórstraumsfjöruborð og 20 metra út frá meðalstórstraumsfjörumörkum, skv. 2. mgr. 9. gr. reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólp. Samkvæmt 7 mgr. 9. gr. reglugerðarinnar er framkvæmdaraðila heimilt að leggja til aðrar lausnir sem viðkomandi heilbrigðisnefnd metur fullnægjandi ef ómögulegt reynist vegna landfræðilegra aðstæðna að uppfylla ákvæði 2. mgr.

Umhverfisstofnun bendir einnig á að lagning neðansjárleiðslna er háð samþykki Umhverfisstofnunar og skal samræmast skipulagi samkvæmt skipulagslögum eða lögum um skipulag haf- og strandsvæða, sbr. 9. gr. laga nr. 33/2004 um varnir gegn mengun hafs og stranda.

Fuglar

Niðurstaða umhverfismatsins er sú að framkvæmdin muni koma til með að hafa bein og varanleg áhrif á hettumáfs- og kríuvarp, aðallega í formi búsvæðaeyðingar. Talið er að koma megi í veg fyrir að krían yfirgefi þennan varpstað með því að slá eða beita norðan skipulagssvæðis í þeim tilgangi að kríur geti nýtt það svæði í framtíðinni. Talið er líklegt að hettumáfar yfirgefi þennan varpstað. Áhrif framkvæmdarinnar á fugla eru því metin talsvert neikvæð. Umhverfisstofnun tekur undir það. Með því að skapa aðstæður fyrir kríu til að verpa (líkt og fjallað er um í kafla 4.2.5) telur stofnunin að draga megi úr neikvæðum áhrifum framkvæmdarinnar á kríu.

Náttúruverndarsvæði

Framkvæmdarsvæðið er á svæði sem nefnist *Röndin við Kópasker, Öxarfjarðarhreppi* og er á náttúruminjaskrá, líkt og fram kemur í umhverfismatsskýrslu. Svæðinu er lýst sem jarðmyndun frá lokum ísaldar (Kópaskersskeið). Þar er sjávarset með skeljum og jökulruðningi og þar er einnig minjar um hopunarsögu ísaldarjökulsins.

Í skýrslunni segir að síðastliðið sumar var farið í vettvangsferð og jarðmyndunin kortlögð. Hún nær yfir um 4,5 ha svæði frá sláturhúsinu og suður að ósi Snartarstaðalækjar en myndir 4.33 og 4.34 sýna afmarkanir lóðarmarka fiskeldisins, svæðis á náttúruminjaskrá og afmörkun jarðmyndarinnar.

Fyrirhugað er að byggja kerjapalla austan við jarðmyndunina. Aðkomuvegur verður hins vegar ofan á jarðmynduninni. Fram kemur að áhrifa muni einungis gæta á yfirborði jarðmyndunarinnar og að rask á jarðmynduninni sjálfri ætti að verða lítið sem ekkert á meðan ekki verða grafnar lagnir eða aðrir skurðir í gegnum hana. Umhverfisstofnun tekur undir mikilvægi þess að raska ekki jarðmynduninni til að rýra ekki verndargildi náttúruminjanna.

Úrgangur

Í umhverfismatsskýrslu kemur fram að gert er ráð fyrir að 847 tonn af fastefni falli til vegna starfsemi fiskeldisstöðvarinnar á ári. Fastefnið verður nýtt sem áburður til landgræðslu og fóðurframleiðslu. Fyrirhugað er að nota hana til uppgræðslu og landræktunar í nágrenni stöðvarinnar.

Umhverfisstofnun telur alla endurnýtingu úrgangs afar jákvæða og bendir á að í júní árið 2021 gaf umhverfis- og auðlindaráðuneytið út nýja stefnu um meðhöndlun úrgangs, sem nefnist *Í átt að hringrásarhagkerfi*, en í henni kemur m.a. fram stefna stjórnvalda í meðhöndlun úrgangs 2021-2032. Meginmarkmið stefnunnar eru m.a. að stuðla að sjálfbærri auðlindanýtingu með því að auka endurvinnslu og aðra endurnýtingu úrgangs, draga úr urðun og hætta alfarið urðun lífbrjótanlegs úrgangs.³

Í þessu samhengi má jafnframt benda á að förgun er síðust í forgangs röðun við meðhöndlun úrgangs, sbr. 7. gr. laga nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs. Þá munu, þann 1. janúar 2023, lög nr. 103/2021 um breytingu á lögum nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs taka gildi. Með nýjum lögum er einstaklingum og lögaðilum skylt að flokka heimilisúrgang. Hvorki verður þá heimilt að urða né senda til brennslu, m.a. lífúrgang sem hefur verið sérstaklega safnað, nema þann úrgang sem eftir verður og hentar hvorki til endurnotkunar né endurvinnslu og brennslu, eða eftir atvikum urðun, er sá kostur sem skilar bestri heildarniðurstöðu fyrir umhverfið.

Niðurlag

Umhverfisstofnun tekur undir niðurstöður umhverfismatsskýrslunnar og telur að framkvæmdin muni hafa talsverð neikvæð áhrif á grunnvatn/vatnafar og fugla. Umhverfisstofnun telur að með því að slá eða beita norðan skipulagssvæðis í þeim tilgangi að kríur geti nýtt það svæði í framtíðinni megi draga úr áhrif framkvæmdarinnar á kríur. Þessi mótvægisáðgerð mun þó ekki draga úr áhrifum á hettumáfa sem munu yfirgefa varpstaðinn.

Umhverfisstofnun telur einnig mikilvægt að fylgst verði með magnstöðu grunnvatns og farið í úrbætur ef í ljós kemur að starfsemin valdi breytingum á vatnshæð.

Stofnunin telur mikilvægt að verndargildi jarðmyndunar Randarinnar rýrni ekki og að ekki verði grafnir skurðir í gegnum hana.

Virðingarfyllst,

Agnes Þorkelsdóttir
sérfræðingur

Steinar Rafn Beck Baldursson
sérfræðingur

³ <https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/Stefna%20um%20me%20C3%B0h%C3%B6ndlun%20C3%BArgangs%202021-2032%20090621.pdf>